

Az MTA most

**Pódiumbeszélgetés Pálffy Gézával, Pálinkás Józseffel,
Szilágyi Emesével, Szűcs Zoltán Gáborral
és Váradi Andrással, a moderátor Pikó András**

Pikó András *Ritkán adódik a helyzet, hogy a Fapados élő beszélgetésének időpontjában fontossá lesz a megjelenés dátuma is, most ebben a helyzetben vagyunk. E beszélgetés április 10-én kerül az olvasók elé, akik akkor már tudni fogják, mi történik az Akadémiával. Most azt látjuk, hogy ha nem történik változás a kormány és a Magyar Tudományos Akadémia álláspontjában az akadémiai intézetek ügyében, április már a teljes bizonytalanság és anyagi kiszolgáltatottság hónapja lehet. Tudom, hogy tudósoktól ilyen kérni szemtelenség, de játsszunk el a gondolattal: milyen állapotban lesznek önök illetve az MTA áprilisban?*

Szilágyi Emese Ami most biztosnak tűnik, hogy ismét elkezdődnek a tárgyalások az MTA és az ITM [Innovációs és Technológiai Minisztérium] között. Ez előrelépés, hiszen egy hónapja már ott tartottunk, hogy tárgyalások helyett egy diktátum jellegű pályázatot írtak ki, és úgy tűnt, hogy ebben vagy részt veszünk, vagy meghalunk. Ehhez képest az, hogy most újra tárgyalások lesznek, elmozdulás ettől a falhoz szorított pozíciótól. Az MTA javaslatot készített, amit elküldött az ITM-nek. Ha minden jól megy, áprilisra kiderül, hogy milyen mértékű átalakítás

az, amiben mind a két fél meg tud állapodni, tehát mi az átalakítások minimuma, amihez a kormányzat ragaszkodik, és mi az, amit el tud fogadni az Akadémia. Abban reménykedünk, hogy a megállapodás után a kormány rendelkezésre bocsátja az egyébként járó alapellátást. Ez a legoptimistább forgatókönyv.

Pikó *Nekem azért úgy tűnik, hogy a kormány stratégiája az MTA és a tudóstársadalom kifárasztására irányul, abban bízva, hogy áprilisra az egység és a szolidaritás megbontható, mert minden intézményvezető szembe találja majd magát kollégái mindennapi egzisztenciális gondjaival vagy azzal, hogy hogyan esnek szét az általa irányított intézményben a tudós közösségek. Sikerral járhat-e a kormány?*

Szűcs Zoltán Gábor Azért nem lehet megmondani, hogy mi lesz áprilisban, mert ez az egész marhaság. Van egy teljesen értelmetlen terv, amit nem kellett volna elkezdni, nem kellett volna ilyen stílusban tárgyalni róla, nem kellett volna belekényszeríteni az Akadémiát abba, hogy az életéért küzdjön. Egyáltalán semmi köze ennek az egésznek ahhoz, ahogyan az innovációt kezelni kell, és ahogyan a kutatások működnek. Nem következett az Akadémia elmúlt hétéves működéséből sem. Mi várható racionálisan? Nem lehet

* A beszélgetésre 2019. február 27-én került sor Budapesten a Benczúr utcai szakszervezeti székházban.

megjósolni, mert már csak egyetlen értelmes kérdést tehetünk fel: a kormánynak ez az egész politikai szempontból mit ér meg? Ezt nem tudjuk.

Azt azért látom, hogy egy csomó mindent félrekalkuláltak. Félrekalkulálták például azt, hogy a humán tudományok képviselői mennyire érzik magukat végveszélyben, félrekalkulálták a természettudósok szolidaritását és azt, hogy nekik mennyire nem szimpatikus a kormány átalakítási terve. Félrekalkulálták az alkalmazott tudományok megvesztegethetőségét és az akadémikusok sértettségét amiatt, ahogy a tárgyalásokon beszéltek velük. Így nem lehet senkivel beszélni. Félrekalkulálták azt, hogy a média mennyire lesz vevő erre az ügyre. Azt gondolták, ez egy bonyolult ügy, senkit nem fog érdekelni; láthatjuk, hogy nincs így. Az egyetlen, nem kormányérdekeltségtől származó nyilvános felmérés azt mutatja, hogy az emberek több mint a fele értesült erről az ügyről már az étlánc idején, ami nem kevés. Teljesen félrekalkulálták azt is, hogy az akadémiai kutatóhálózat tele van harmincas-egyvenes kutatókkal, akik nagyon jó nemzetközi kapcsolatokkal és jó sajtókapcsolatokkal rendelkeznek, és intelligens emberek, akik pontosan átlátják ennek a hatalmi logikának a végtelen primitívességét. Az Akadémia nagy nemzeti intézmény, rengeteg egymásnak feszülő érdek és konfliktus működteti, de abban a helyzetben, amikor ebbe brutálisan bele akarnak avatkozni, a szervezet összezár, mert mindenki érzi, hogy előbb-utóbb rá is sor kerül. E tekintetben nagyon különbözik az egyetemektől és a CEU-tól, mert az aprócska intézmény volt, ami tulajdonképpen az amerikai támogatás-

tól függött. Mindez azt jelenti, hogy ennek a támadásnak nagyon magas a politikai költsége, és ráadásul az EP-kampány elől vesszük el az időt. Ez most kellemetlen a kormánynak, mint ahogy az is nagyon kellemetlen, hogy intézmények, értelmiségiek sora áll ki, leírják és elmondják azt, hogy ez egy marhaság, hogy így nem lehet viselkedni. Létrejött egy olyan koalíció, ami eddig nem létezett. Hogy ez mennyire törekeny, nem tudom, csak azt, hogy messze túlteljesítette az MTA azt, ami elvárható egy ilyen intézménytől, és úgy viselkedett, mint egy nemzeti intézmény. A kormány három dolgot csinálhat: elengedheti például a miniszter kezét. Igazából nagyon kellemetlen, amit csinál, nem érti az akadémikusokat, nem érti az Akadémiát, nem érti az egészséget úgy, ahogy van. Ezt előbb-utóbb be lehet látni. Amit a szakértő, Grüner György mond, marhaság, ezt is leírta mindenki, hogy erre nem lehet terveket alapozni. Megteheti ugyanakkor azt is a kormány, hogy látszatgyőzelmet arat. A kompromisszumos tervek abba az irányba mutatnak, hogy a kormány valahogy mégis betehesse a lábát az ajtón. Ez lenne a kompromisszum. És van egy harmadik lehetőség: a kormány mérges lesz, és példát akar statuálni, mindenáron, kerül, amibe kerül, végigveri a tervet rajtunk. E három forgatókönyv lehetséges. Mivel ennek az egésznek szakpolitikai racionalitása nincsen, csak hatalmpolitikai, ettől kezdve az a kérdés, hogy a kormány hatalmpolitikai szempontból elvégzett költség-haszon elemzése mire vezet.

*Pikó Pál*inkás József a kormányfő gondolkodásáról legtöbb tapasztalás-

talati információval rendelkező tudós az asztalnál, ezért most neki szól a kérdés: a Szűcs Zoltán Gábor által fölvázolt három lehetőség közül melyiket tartja valószínűnek, és kérem, válaszoljon arra is, hogy javult-e a véleménye a legutóbbi kritikusi nyilatkozata óta a magyar értelmiségről?

Pálinkás József Hadd kezdjem az utóbbival: mondtam egy rossz mondatot a szlovák rádióknak adott interjúban, az „egész” szót nem kellett volna belemondani, de az vessem rá az első követ, aki egyórás rádióinterjúban nem mond egy rossz mondatot.¹ Tehát az értelmiség jelentős részében csalódtam, úgy érvényes a mondat, és a szövegkörnyezetből az is kiderül, hogy mely része az, amelyben csalódtam. Pontosan tartom Szűcs Zoltán elemzését, valóban ez a három forgatókönyv lehetséges. Azt gondolom, hogy a második forgatókönyv valósul meg, tehát lesz kompromisszum. Egyre kevésbé látok bele abba, hogy mi folyik a kormányon belül. Három-négy évvel ezelőtt nem tudtam volna elképzelni, hogy ezt a lépést a kormány meglépi. Ebben alapvető hibájuk, bűnük van azoknak, akik azt mondták egy hatalompolitikai kérdésben, hogy igen, majd megoldjuk. A miniszterre gondolok, ő az, aki azt mondta, hogy ezt ők megoldják. Valójában nem lehet megoldani, mert teljesen irracionális a dolog. Akik itt vannak, majd

biztos elmondják, hogy egy intézményi átalakítást már végrehajtottunk a Magyar Tudományos Akadémián 2011 májusától decemberig. Voltak elemei, amelyekkel nem értettek egyet, de akkor akadémiai elnöként több mint fél évig mást se csináltam, csak egyeztettem arról, hogy mi legyen a végeredmény. Szó sem volt arról, hogy megszüntessünk valamit, erről kár beszélni. Ebből a mostani mindenki számára káros és vesztes helyzetből csak kompromisszummal lehet kijönni, aminek az a lényege, hogy az akadémiai kutatóhálózat közgyűlés által történő irányítása megmaradna – e hitében meg lehetett volna hagyni a közgyűlést –, de a kutatóhálózatot professzionális menedzsment irányítaná, egyfajta igazgatótanács, olyan testület, mint az amerikai egyetemeken a board of trustees, és ebbe a kormány is delegál tagokat. Az igazság az, hogy ilyen jelenleg is létezik, mert pillanatnyilag az AKT így működik, csak hogy a kormány nem méltóztatott oda olyan embert delegálni, aki döntési jogkörrel rendelkezik. Osztályvezetőt vagy osztályvezető-helyetteset küldtek, miközben az Akadémia részéről az intézményhálózatához értő emberek ültek benne, tehát nagyjából úgy működött, mint az oly sokat emlegetett Max Planck intézethálózat. A helyzet komikuma, hogy a miniszter úr megkapta azt a levelet a német tudós társaságoktól, amelyben leírják, hogy az általa hivatalozott Max Planck Intézet nem úgy működik, ahogy ő elképze-
li. Egyetértek tehát azzal, hogy három lehetőség van, számításaim szerint a kompromisszumos megoldás valósul meg. A részleteknél nagyon ésszerű kell lenni.

¹ „Csalódtam vagyok az egész magyar értelmiségben, hogy fél kiállni, hogy teljesítse értelmiségi feladatát, azaz megmondja, hogy miről mit gondol, kertelés nélkül” – nyilatkozta Pálinkás József a szlovákiai Pátria Rádió *Szombat délután* című műsorában Veiszer Alindának 2019. február 16-án.

Várad **András** Óriási dolog és elképesztő élmény, hogy az akadémiai intézményhálózatban pillanatok alatt milyen gyorsan összefogtak a munkatársak, pillanatok alatt szavaztak, a döntések kilencven százaléka elsöprően magas részvétellel született meg, nem akarjuk azt, hogy a költségvetésünk ott maradjon az ITM-nél, azt akarjuk, hogy az Akadémia ne kerüljön alapítványi formába, magyarul: azt akarjuk, hogy hagyják meg az MTA autonómiáját. Próbáltak bennünket összeugrasztani, le is írták, hogy a humán tudományoktól és a bölcsészettudományoktól elveszünk, ti pedig megkapjátok, erre a természettudósok soraiban is nagy volt az ellenállás, amit lehet éppen szolidaritásnak is nevezni. Egyszerűen lejáratták magukat azok, akik bedőltek a hatalom megosztó praktikáinak. Palkovics miniszteriuma, azaz a kormány visszavett az agresszivitásából, és mintha hátrább csúszott volna. Egy beszélgetés alkalmával szóba hoztam, hogy február végén lejár a pályázatok határideje, formailag biztos, hogy nagy bajba kerülhetünk, és fogy az idő – mire a beszélgetőpartnerem azt mondta, hogy Palkovicsnak is fogy az ideje. Ez is része a Zoli által említett politikai kockázatnak, és ha ez valóban nagy, akkor az talán észhez téríti a kormányt. Csakhogy van itt még egy elem, ami a kormány költség-haszon elemzésében benne van, és mi nem ismerjük igazán. Az a kérdés, hogy miért csinálja mindezt a kormány, mi vele a célja.

Pikó Rógtön rátérünk erre, de előtte hadd kérdezzem meg Pálffy Gézá-tól, aki a Lendület kutatócsoportok egyik képviselője, hogy önök, akik

hazatértek külföldi kutatóhelyeikről, most mennyire látják valószínűnek azt, hogy ismét elkezdődik a kivándorlás a magyar tudományból, illetve ha önnél a szó, kezdje azzal, hogy vajon mi lehet a kormány célja, meszterterve?

Pálffy Géza Itt leszünk-e áprilisban? Itt leszünk. Optimista ember vagyok, lesz megegyezés. A megegyezés kompromisszumos minőségétől függ, hogy milyen formában leszünk itt, de itt leszünk. Lehet, hogy Palkovics miniszter úr nem lesz már itt. Ebben sokan reménykednek, mert már eljutottak a küzdelmek oda, hogy mindenkinek van veszítenivalója. A magyar tudomány már így is sokat veszített, és itt térek rá a másik kérdésére: ha jól tudom, már három lendületes kutatócsoportvezető el is ment a közel százból. A Történettudományi Intézetből már szintén mentek el munkatársak, tehát a veszteség már most jelentős, és vegyük hozzá azokat a károkat is, hogy sok tudós hónapok óta nem a kutatásával foglalkozik. Lesz megoldás, egyetértek elnök úrral, valamelyest biztosan meg fog hátrálni a kormányzat. A kiszivárgott információkból tudjuk, hogy a kormányban sem tetszik mindenkinek az egész pályás letámadás és a magyar tudomány tönkretétele. Ha elveszítjük a kutatóhálózatot, az óriási veszteség, azt nem engedhetjük, de nem engedhetjük az alapítványi formát sem, az Akadémiának meg kell őriznie a függetlenségét. A kormány az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsán keresztül eddig is beleszólhatott a döntésekbe, és ha plusztémákat vagy kifejezetten az innovációt óhajtja támogatni, hozzon létre külön inno-

vációs intézetet, de minket hagyjon továbbra is kutatni, nemzeti értékeinket ápolni.

Az elmúlt két hónapban azt lehet látni, hogy a magyar értelmiség derekasan helytállt. Nézzük meg, hogy az elmúlt években volt-e olyan értelmiségi szférája a magyar oktatásügynek, egészségügynek, kultúrának, amely össze mert fogni, és szembe mert menni egy miniszterrel. Most erről van szó. Ha nincs a január végi dolgozói szervezkedés, akkor most egészen biztos, hogy már alapítványi rendszerben volnánk.

Pikó Szűcs Zoltán Gábor azt mondta, hogy ennek racionális értelme nincs, csak hatalompolitikai lehet, erről beszélt Váradi András is, és a közvéleményben is kering jó néhány elmélet, miért is indított támadást a kormány az MTA ellen. Az egyik szerint az akadémiai vagyoneért, a másik szerint a következő ciklus uniós pályázati pénzei eltérítésének a szándéka érhető tetten, és vannak, akik általános politikai magyarázatot adnak, miszerint az MTA az egyik utolsó érintetlenül hagyott autonóm közintézmény Magyarországon. Önök szerint mi motiválja a kormányt?

Pálffy Két okot látok. Palkovics miniszter tanácsadójával, Grüner professzorral és egyik államtitkárával beszélhattünk nemrég, és a személyes tapasztalat megerősített abban, hogy bizonyos dolgokat komolyan gondolnak. Az innovációs és kutatási pénzek állami ellenőrzése felmerült a kormányzatban, ezért ha egy kormány által ellenőrzött intézethálózat jön létre, ezen keresztül e pénzeket is könnyebben

lehet kifolytatni és ellenőrizni. A másik ok, hogy itt önállóan gondolkodó emberek kutatnak, dolgoznak, és az önálló vélemény nem mindenkinek tetszik ma Magyarországon. A Szent Korona kutatójaként kijelenthetem: szerencsére eljutottunk oda, hogy ma szocialistának, liberálisnak, konzervatívnak, kereszténynek, mindenkinek fontos a Szent Korona kutatása, erre most jön egy mérnök miniszter-akadémikus, aki ledarálja akár a Szent Korona-kutatást is, és amikor az államtitkárnak ezt a kérdést föl-tettük, azt mondta, hogy az átszervezésnél vannak járulékos veszteségek. De én nem vagyok hajlandó elfogadni azt, hogy a magyarok egyik legfontosabb nemzeti ereklyéjének kutatása, a magyar agykutatás, a Balaton vagy a vízgazdálkodás tudományos vizsgálata egyszerűen járulékos veszteség legyen. Ehhez nem adhatjuk a nevünket.

Szilágyi Felmerült, hogy az uniós pénzeket 2020-tól a kutatásra fordítják, és annak megszerzése lehet az egyik ok. Felmerült az a lehetőség, hogy itt olyan autonómiák vannak, mégiscsak állami pénzen tartott önálló gondolkozó emberekkel, amit utolsó ellensúlyként a rendszerben nem szükséges a hatalomnak fenntartania. Igaz lehet ez különösen a társadalom- és bölcsészstudományok képviselőire. Felmerült az is, hogy itt nagyon nagy vagyonról van szó, az Akadémia vagyona az egész országban jelen van, minden jelentős városban van székháza, ami jól hasznosítható más célokra is, nemcsak akadémiai székházakként. De mindez csak találgatás. Egyvalami viszont biztos: a kormány nagyon elszámolta magát. Egy olyan in-

tézményt sikerült megtámadnia, aminél nemzetibb, patriótább szimbólum nincs a tudományosságban. Ennek nekimenni egy amúgy magát nemzetinek valló kormány részéről: óriási politikai tévedés. Ezt jól mutatja az, hogy amit mi csinálunk, arra hál' istennek a széles közvélemény is kíváncsi. Az étlánc után azt láttuk, mindenkit ingerel, amikor egy ilyen nemzeti intézménynek és szimbólumnak nekimennek. Bármi is volt az eredeti ok, kontraproduktív az eredmény.

Pikó Láttam, hogy ingatta a fejét, amikor az európai uniós innovációs pénzek lenyúlása szóba került. Nem hisz ebben?

Pálinkás Nem. Az akadémiai kutatóhálózat megváltoztatásának folyamata olyan ember kezébe került, aki gondolkodás nélkül belerángatta a kormányt ebbe a konfliktusba. Minden azt mutatja, hogy elkezdtek valamit, rossz emberre bízta az ügyet, mert Palkovics belenavigálta őket egy mindenki számára lehetetlen helyzetbe. Ebből valamilyen módon ki kell jönni. Volt egyfajta Akadémia-ellenesség, ezt a miniszter egyszerűen túlajtotta, és most ott tartanak, hogy nem tudnak kijönni belőle.

A többi városi legenda. Kezdjük a vagyonnal. Az nem olyan nagy, amiért ezt a konfliktust érdemes lenne fölvállalni. A másik legenda az európai uniós pénzek lehívása. Ezzel az égvilágon semmit nem lehet mit kezdeni, mert a strukturális alapokból jövő pénzeket továbbra is valamilyen kormány szerv fogja odaítélni. Azt, hogy ezt tudósok közreműködésével szakszerűen teszi-e, vagy

sem, más kérdés, de ezt korábban az általam vezetett hivatal ítélte oda a kutató tudósok javaslatai alapján, értékelő panelekben működve, úgy, mint ahogy ez a világ bármely jogállamában működik. A források másik része az Európai Unió intézményeitől a Horizon Europe program keretében közvetlenül elnyerhető támogatások. Durván százmilliárd euróról van szó, hét évre elosztva, az ehhez való hozzáférése semmilyen módon nem tudnak javítani azzal, hogyha azokat a kutatókat, akik képesek pályázatot nyerni, lehetetlen helyzetbe hozzák. Tehát ilyen értelemben egyik magyarázat sem olyan terv, amit racionálisan végiggondolva meg lehetne valósítani.

Szűcs Amit biztosan tudunk, az főleg negatív dolog. Biztosan tudható, hogy ez nem egy CEU-ügy. A CEU-t az első pillanattól kezdve ott ütötte a kormánypárti sajtó, ahol tudta. Ehhez képest most a *Magyar Nemzet* több támogató cikket publikált. Nincsenek lejárato cikkek, talán egy-kettőre emlékszem. Ez a legfeltűnőbb. Nyilvánvalóan nincs központi direktíva arra, hogy mit kell mondani, és ennek ezer és egy oka lehet. Az MTA intézményhálózatának sorsa nem része egy nagy politikai tervnek, ez teljesen világos. Ez az MTA nagy esélye a túlélésre: nem tűnik a kormány számára annyira érdekes ügynek. A másik, ami szintén feltűnő, hogy a miniszter egyszerűen alkalmatlan. Semmilyen határidőt még nem tartott be. Pontosan tudjuk, hogy december elejére le akarta vezényelni az átalakítást. Megtörtént? Nem. Egyáltalán tud valaki arról bármit, hogy valódi előterjesztés született volna? Semmi.

Azt, hogy három részre akarják szét-szabdalni az akadémiai intézmény-rendszert, egy diasorban közölte az Akadémia elnökével. De nem hozták nyilvánosságra. Nem készült el részletes terv semmiről. Arról volt szó, hogy január 1-jén föláll az intézményrendszer. Nem állt föl. Utána arról volt szó, hogy márciusig tárgyalni fognak. Tárgyaltak? Nem. Ehelyett Palkovics berendelte a főigazgatókat. Ez mind rögtönzés. Van mögötte valamifajta kormányzati rutin, meg az, hogy hogyan kell szerintük politizálni, de nincs világos és egyértelmű iránya annak, amit a miniszter csinál.

Az tűnik csak logikus magyarázatnak, ismerve a rendszer működését, hogy valószínűleg a miniszterelnök adott felhatalmazást és határidőt Palkovicsnak: azt csinál, amit akar, és majd meglátjuk, hogy mi lesz belőle. Az is nyilvánvaló, hogy a miniszter szakpolitikai víziója szimpatikus lehet a miniszterelnöknek, mert az az ipari lobbinak is tetszik. Az innováció meg a politikai kontroll kiterjesztése szintén jól hangzik, csak azt kell látni, hogy ez nem olyan egyértelmű irány, mint csomó más helyzetben volt. Ez egy kidolgozatlan, hevenyészett, átgondolatlan, buta valami, amire megszületett az általános politikai felhatalmazás.

Két dolgot látok még. Az egyik a Pálinkás József által is említett Akadémia-ellenesség, amelynek alapja az általános értelmiségellenesség. De nem lehet nem észrevenni azt, hogy körülbelül 2015 óta megvan a magyar konzervatív értelmiségben a feltűnően növekvő kiábrándultság a kormánnyal szemben. Ez egy fokozatosan növekvő rossz közérzet, a politikai lojalitás részben elfedi

még ugyan, de azért nem egyértelmű már, hogy ez a lojalitás olyan erős lenne. Szerintem az, hogy a Palkovics-féle reform szabad utat kapott, nem kis részben annak volt köszönhető, hogy a miniszterelnök számára már nem volt fontos ennek a szellemi környezetnek a szava. Azért nem volt fontos, mert csalódott bennük, csalódott a lojalitásukban, például a CEU-ügyben, amikor egy csomó ember értékek mellett állt ki, és nem a politikai lojalitásból nyilatkozott. Ellenpéldaként említsük meg, hogy a Professzorok Batthyány Körének elnöke rendszeresen a politikai lojalitást választja. De egy csomó konzervatív értelmiségi nem. Ezek már nem rokonszenvesek a hatalomnak, és nem ad nekik több pénzt, ez, mondjuk, motiválhatja ezt a történetet, de ez nem egy nagyon erős motiváció. Csak azt akarom ezzel mondani, hogy látjuk, miről nem szól az ügy, mit nem akar a kormány, mi nem kell neki, és kicsit úgy tűnik, mintha most az történe, hogy ebben a neki adott széles felhatalmazásban vergődne a miniszter, mert nem tudja, hogy kell egy ilyen reformot politikailag levezényelni.

Pikó Abban, hogy Palkovics azt gondolta, ennyire előkészítetlenül, ilyen politikai kockázatokkal neki lehet fogni az MTA átalakításának, abban, hogy ennyire félreértették a helyzetet, ennyire nem érezték azt, hogy milyen nehéz játszába mennék bele, szerintem tetten érhető az önök alábecsülése. Nem gondolták, hogy nem lesznek egymás ellen kijátszhatók, mert korábban nem ezt tapasztalták. Nem gondolták, hogy lojalisak lesznek egymás iránt, mert korábban ezt nem tapasztalták. Nem

gondolták, hogy ilyen ellenállásra és érdekérvényesítésre lesznek képesek, mert korábban ezt nem tapasztalták. Érezhető egyfajta káröröm is afelett, hogy lám, eddig az elefántcsonttoronyban egész jól elvult a magyar tudomány, most viszont rájuk is sor került. Mit gondolnak minderről?

Váradi Előbb szeretnék három mondatot szólni arról, hogy nem tudjuk, mi az oka a kormányzati lépéseknek. Én bizony azt gondolom, hogy a kormánynak vagy az Orbán-rendszernek az egyik nagyon fontos mozgatórugója az európai uniós pénz. Ez magától értetődik. Ennek a kormánynak minden útjában van, ami fölött nincsen kontrollja. A tudomány önmagában szerintem sem érdekelte, csak abból a szempontból, hogy van egy olyan terület, ami fölött még nincs meg a politikai ellenőrzés. E két dolog összeért most, mert kiderült, hogy rengeteg pénz érkezik hamarosan az unióból innovációra, tudományos célokra, és önmagában az, hogy ezt a rengeteg pénzt egy olyan intézményhálózatnak kell adnia, amit nem kontrollál, és amit nem lehet manipulálni, nos, ez épp elég mozgatórugónak. Szerintem sem érdekli a politikusokat a vagyon, legfeljebb a tihanyi szép telek, arra fájhat még a foguk, de egyébként maga a vagyon nem izgatja őket. Van viszont egy politikai reflexük, hogy mindenkit, aki visszapofázik, hallgattassuk el. Palkovicsot nagyon idegesítik a társadalomtudósok, mivel Palkovics összekeveri a napi politikát a társadalomtudománnyal. Azt gondolja, hogy egy társadalomtudós megvizsgálja a társadalmat, és ha nem az jön ki a vizsgálatból, amit a kormány szeretne, akkor az a társa-

dalomtudós politizál, emiatt hirdeti, hogy ne politizáljon az Akadémia. De legyünk őszinték, én különösen nagyon nagyra tartom az Akadémiát, de azért nem az Akadémia társadalomtudósainak vizsgálatait azok, amelyekről a közvélemény elveszíti a hitét az Orbán-rendszerben. Ezt ők is tudják, ezért önmagában nem elegendő ok a kormányzati szándékok magyarázatára az, hogy el akarják hallgattatni a kiváló társadalomtudós elemzőket. Én magam tehát azt gondolom, hogy itt bizony arról a sok pénzről van szó, amit az uniótól remélnék, és amit ugyanúgy szeretnének kicsatornázni a holdudvarnak, mint ahogy eddig megtehették minden mással.

Pálinkás Az, hogy a strukturális alapokból mennyi pénzt alokál a kormány kutatásra és tudományra, az ő szuverén döntése lesz. 2014-ben nekem nem kis munkába került, hogy a strukturális alapokból a kutatásra, fejlesztésre, innovációra jelentős összeget alokáljunk. Minden további nélkül megteheti, hogy a következőkben ezt nem oda alokálja. Az unió költségvetésében – Horizon Europe-nak nevezik most a következő hétéves költségvetési időszakban – egyedül a kutatásra, fejlesztésre szánt összegek növekednek. De ez az az összeg, amiben a pályázatokról az EU intézményei döntenek. Tehát ebbe nem tudnak belenyúlni. Kétségtelen, hogy most engem amiatt vádolnak, hogy sok pénz ment korábban az akadémiai kutatóintézeteknek. Egyébként nem ment sok pénz, az igazán sok pénz az egyetemekre ment. Kétségtelen, hogy abból a nagyjából hatszázmilliárd forintból háromszázmilliárdot a

tényleges kutatásokra fordítottunk. Ha azt szeretnék, hogy ebből ne menjen tudományra, hanem csak az úgynevezett innovációra, ezt meg lehet oldani, de ehhez az alapkutatást végző intézetekkel nem kell semmit se csinálni.

Szilágyi Az is fontos ok lehet, hogy Palkovics egy új minisztérium élére került. Bizonyítania kell a fontosságát, a miniszternek is bizonyítania kell a kormánynak, hogy ő miért is van a kormányban. Ha maga alá gyűr egy ekkora intézményt, ha képes rá, igazolhatja azt, hogy szükség van rá. Valószínű, hogy ez a személyes ambíció talán az egész sztoriban a legjelentősebb.

Pikó Még egyszer feltenném az előző kérdést, hogy el ne sikkadjon: az, hogy Palkovics ilyen bátran önöknek mert menni, egyfajta kritikát is jelent az Akadémia és az egész magyar tudományosság eddigi politikai és szakpolitikai érdekérvényesítő képességéről? Másképp fogalmazva: nem mutatkoztak annyira erősnek, hogy egy ennyire jó politikai szimatú kormány arra a következtetésre jusson, hogy na jó, ezeknek inkább nem megyek neki.

Szilágyi Ez a kritika részben jogos. Mi is megkapjuk ezt, az Akadémiai Dolgozók Fórumának különböző posztjai alatt rendre megjelennek azok a kommentek, amelyek így kezdődnek: „És hol voltak akkor?” Mi meg a válaszban linkeljük az állásfoglalást, ami megvilágítja, hogy hol voltunk akkor. Jobban kell kommunikálni. De az igaz, hogy ha egy kicsit utána néz az olvasó, akkor láthatja, az Akadémiának van egy

központi weblapja, minden centrumnak van egy weblapja, és minden intézetnek van egy weblapja, amelyeken sok esetben blogok is futnak. Sokszor pont ezek miatt támadnak bennünket. Előfordult már a nyáron is, elemezték az egyik tudományos blogposztomat az NGO-törvényről, megkaptam, hogy Soros-ügynök vagyok. Amikor a lex CEU-t betervezték, Lovász László elnök az elsők között szólalt meg, mire végigment a sajtón, hogy jaj, de ő amerikai állampolgár, a lánya meg genderkutató. Tehát egyrészt amiatt ért kritika bennünket, hogy nem szólalunk meg, másrészt meg amiatt, mert túl sokszor hozzászólunk a társadalmi ügyekhez. Szakpolitikai kérdésekben mondunk véleményt, és az, hogy milyen legyen a demográfiai válság kezelése, vagy hogy van-e gyermekszegénység, és azzal mit lehet kezdeni, szakpolitikai kérdés. Tudunk tudományosan megalapozott véleményt mondani, ezt pedig a közhatalom gyakorlóinak kellene meghallgatniuk, megfontolniuk és beépíteniük a közpolitika-képzésbe. Ha ezt nem teszik meg, az már kívül van a mi felelősségi körünkön.

Pálffy Szerintem is van felelősségünk, és ilyen szempontból mulasztásunk is. Nem mindig szólaltunk meg időben, de azért mi alapvetően tudósok vagyunk. Nekem az a feladat, hogy a tudománnyal foglalkozzam, de amikor, mondjuk, a történelemtankönyvet lektoráltam, és kiderült, hogy egy hónap alatt készült a hatodikos tankönyv, akkor annyit tudtam tenni, hogy megírtam a szigorú lektori véleményt, és miután szinte semmit nem javítottak ki benne, úgy dön-

töttem, hogy nem adom a nevem hozzá. Ezt tényleg nem hoztam nyilvánosságra, és lehet, hogy az lett volna a helyes megoldás. Fel is hívott az Oktatási Hivatal akkori igazgatója, mi az, hogy nem adom a nevem hozzá. Ilyen szempontból tehát tényleg van felelősségünk, lehattunk volna határozottabbak akkor, amikor nem szólalt fel az akadémiai kutatóhálózat kellő határozottsággal az egyetemekre ültetett kancellárok miatt. Tehát a szolidaritás nem mindig működött tökéletesen, ugyanakkor a mentességünk, hogy kutatók vagyunk, és ezek már politikai kérdések. Most léptünk, fölszólaltunk, kiálltunk az érdekeinkért, lehet, hogy a magyar értelmiség tanul belőle, és lehet, hogy – hadd legyek optimista – a kormányzat is okulhat. Vannak a kormányzatban is jó emberek, akikről tudom, hogy küzdenek megmaradásunkért. Tény azonban, hogy a kommunikációnk nem ér el mindenhatóvá, a kormányközeli sajtót például nem tudjuk elérni, ez még Pálincás elnök úrnak sem megy. Csak akkor szerepeltünk ott, amikor az élőláncról tudósítottak, részben sajnos negatív konnotációban. Tehát nem tudtunk bizonyos területekre betörni, e téren még lehet javítani a pozícióinkon. Magam ugyanakkor elvártam volna, hogy tizenöt köztudottan konzervatív, nagy befolyású tudós is megszólaljon az MTA védelmében. Tehát hogy ne csak Pálffy Géza szólaljon meg, hanem nálam sokkal tekintélyesebb és befolyásosabb, közismerten jobboldali kötődésű tudósok, akár intézményvezetők, álljanak ki, mert annak lett volna súlya. A Lendület kutatócsoportok vezetőinek levelére is vá-

laszolt a miniszterelnök úr. Ha egy tucatnyi nagy tekintélyű jobboldali kötődésű tudós is írt volna a miniszterelnöknek egy nyílt levelet, lehet, hogy arra másként és érdemben reagált volna.

Váradi Udvariatlanság a részemről, de nem hagy békén a gondolat, hogy ami most történik, az azért nem idegen a nemzeti együttműködés rendszerétől, főleg, ami a módszereket illeti. És ha már itt ül Pálincás elnök úr, akit nagyra becsülök az elmúlt néhány hónapban tett karakán nyilatkozataiért, amelyeknek óriási súlyuk volt, de én most csak megkérdezném, hogy amikor te működtetted a nemzeti együttműködés rendszerét...

Pálincás Én nem működtettem.

Váradi Hát akkor én nem is tudom, mitől működött.

Pálincás A hivatalt működtettem.

Váradi Hát nem voltál miniszter, nem voltál kulturális vezető pozícióban?

Pálincás Amikor én miniszter voltam, nem ez a korszak volt.

Váradi Az OTKA-t hozom elő 2014-ből. Én nem látok akkora különbséget, ha az átalakítás levezénylésének módszereit nézem. A volumenében óriási különbség van, de a módszereiben inkább a hasonlóságokat látom. Az OTKA is önálló rendszer volt, pizkosul jól működött, sokkal jobban működött, mint az egész akadémiai hálózat. Ott bizony még 54 percet sem kaptak az érdekeltek, hogy fölkészüljenek a változásra.

Pálincás Dehogynem. Októbertől decemberig tartott az egyeztetés.

Várad De minden eleve eldőlt, kész helyzet lett teremtve. Azt senkitől nem kérdezte meg a nemzeti együttműködés rendszerének képviselője, hogy kedves akadémiai osztályok, kedves OTKA Kollégium², ti felügyelitek, ti működtettétek, mit szölközök hozzá? Beszéljük meg, nekem van egy jobb ötletem.

Pálincás Először is nem 54 perc alatt zajlott le, három hónapba telt, míg a kormány által benyújtott törvénymódosítást a parlament végig tárgyalta. Másrészt Magyarországon volt egy kavarodás, létezett az Innovációs Alap, amelyből kutatást és innovációt is támogattak. Aki elég ügyes volt, és be tudott férkőzni egyik vagy másik kormány alatt, hogy az Innovációs Alapból pénzt nyerjen kutatásra, az nyert, aki nem volt elég fifikás ahhoz, hogy ebbe beférkőzzön, nem nyert. Ezért nekem az volt az álláspontom, és ezt ma sem látom másként, hogy egyetlen alap kell, és ezen belül különítetünk el forrást az alapkutatásokra, az alkalmazott kutatásokra és az innováció támogatására is.

Szűcs Érdemes arról is beszélünk, hogy tulajdonképpen mit jelent a politizálás a tudósoknál, mert ez az egyik legzavarbaejtőbb momentum ebben az egész ügyben. A kérdés az, hogy az Akadémia politizálhat-e, vagy sem, miközben a kormány

rendszeresen kér tőle anyagokat. És az micsoda, ha nem politizálás? Muzsáj is, tehát megkérdeznek tőlünk valamit, megvizsgáljuk, leírjuk, magától értetődik, hogy csinálunk ilyet. De ez nem kell hogy tessen a kormánynak, mert különben minek csinálnák? Arra beszélő majmokat is tarthatnának. Természetesen emellett egy csomó kutatásnak van politikai jelentősége, és attól függetlenül is van politikai jelentősége, hogy a kormány kérte-e, vagy sem. A harmadik szempont, hogy magyar állampolgárok vagyunk, persze hogy politizálunk. Micsoda hülyeség az, hogy azért, mert tudósok vagyunk, nem politizálhatunk! Ez a dolgunk! Az egy másik dolog, hogy nem az Akadémia nevében kell politizálni, de magától értetődik, hogy felelősséget érzünk a saját hazánkért, és az is természetes, hogyha nem értünk egyet a kormánnyal, akkor azt el is mondjuk. Ezt vállalni kell, mert egy ember vagyok, ugyanaz az ember vagyok, aki kutatok, és ugyanaz az ember, aki állampolgárként felelősséget vállalok a dolgokért. Nyilvánvalóan nem következik az egyikből a másik olyan értelemben, hogy nem a szak tudományos módszerekből következik a politikai véleményem, de olyan szempontból igen, hogy az embernek van egy morális integritása. Tehát én ugyanaz az ember vagyok, én ugyanazzal a felelősséggel próbálok tudományos munkát végezni, mint ahogy állampolgárként felszólalok különféle ügyekben.

Mindezt azért említem, mert az MTA végig elképesztően udvarias volt a kormánnyal ebben a konfliktusban. Erre ilyeneket mondott a miniszter, hogy az MTA fenyegetőzik. Képzelve már el valaki Lovász

² OTKA: Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok – 1997-ben jött létre, alapkutatásokat támogattak vele, 2014-ben beolvasztották a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatalba. – A szerk.

Lászlót, amint fenyegetőzik. De úgy, hogy 54 percet kaptak a konzultációra. Közben kapjuk a kritikákat, hogy nem álltunk ki senki mellett. Az MTA mégiscsak egy munkahely, miközben persze az Akadémia nemzeti intézmény is, és mint ilyennek, van politikai felelőssége, de a kutatóintézeti hálózat: munkahely. Amikor utazok a buszon, és lerobban a busz, akkor nem az az első gondolatom, hogy vajon ezek akkor kire szavaztak, hanem az, hogy valamit kéne csinálni a busszal, nem? Ugyanez a helyzet a Politikatudományi Intézetrel is, meg a jogászokkal, és ugyanez van bárki mással is. Amikor az MTA-t ilyen alapon kritizálják, az azért butaság, mert egy munkahelytől nem ezt várjuk.

Pikó Idáig tartott a pódiumbeszélgetés, jöjjenek a kérdések és a hozzászólások.

Farkas Zoltán Négy megjegyzésem lenne, az első, hogy elhangzott: az új minisztériumnak bizonyítania kell. Ez nem új minisztérium, ezt úgy hívták, hogy Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, költségvetése kilencvenöt százalékban ugyanaz, mint elődjének. Az egyetlen dolog, ami átkerült hozzá, az pontosan az akadémiai pénz, semmilyen változás nincsen. A minisztériumot azért nevezték át, hogy csináljon valamit az Akadémiával és az akadémiai pénzekkel. Ez napnál világosabb. Kettő: tegnap volt a jegybankelnök bizottsági meghallgatása, az egyik ellenzéki képviselő megkérdezte Matolcsy Györgytől, mi a véleménye az Akadémia ügyéről, amire az volt a válasz, hogy nagyon sok okos közgazda nem vett részt a gazdaság stabilizálásában és

a pénzügyi rendszer megújításában, tehát teljesen igaza van a miniszterelnöknek, hogy rendet akar tenni az Akadémián. A harmadik: én nem tudom, hogy milyen értékes ingatlanjai vannak még az MTA-nak, egyet ismerek, ez a Limnológiai Intézet Tihanyban. Nem tudom, most milyen állapotban van, de már Viza E. Szilveszter idején bizonyítottan meg akarták szerezni a gyönyörű szép part menti telket. Az a gyanúm, hogy ezt mások is megpróbálták utána, és talán nemcsak ezt. Az utolsó: tisztára véletlenül került a kezembe a *Magyar Tudomány* januári száma, briliáns összeállítás van benne a migrációról. Rostoványi Zsolttól kezdve Bayer Józsefen át nagyszerű szerzőktől érdemi tanulmányok olvashatók, tény, hogy nem egészen vágnak bele a plakátkampányba.

Kardos Julianna A szegedi Lézerközponttól azt hallottam, hogy súlyos anyagi gondokkal küzd, és 22 milliárd forintnyi támogatást kapott most gyorssegélyként. És még plusz egy milliárdot határoztak el egy bejárásán. Többektől hallottam, hogy nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, csak egy zöldmezős kutatóintézeti beruházás tudna működni Magyarországon, mivel nincsenek kutatók, hiányoznak a szakemberek.

Pálinkás Nézze, 2009-ben nem értettem egyet azzal, hogy a lézerközpont itt épüljön meg Magyarországon, ezt jegyzőkönyvbe is mondtam. A lézerközponttal komoly problémák vannak, nincs Magyarországon elég szakember ehhez, azt a támogatást pedig nem kapja meg a lézerközpont külföldről, ami lehetővé tenné, hogy ide nagyon sokan jöjjenek a beren-

dezást használni. Magyarország az ELI kapacitásának húsz százalékát tudja kihasználni, huszonötöt, hogyha megfeszül; hetvenöt százalékra kell keresni piacot. Ezt a piackeresést még csináltuk, azért kértem, hogy nevezzenek ki egy nagykövetet, aki tárgyalhat arról, hogy németek, franciák, olaszok hogyan jöjjenek ide. Nem tudom, hogy a tárgyalások hol tartanak. Ha ennek nem lesz meg a nemzetközi kihasználtsága, akkor ez az egész projekt egy csődtömeg.

Várhegyi Éva Lehet, hogy azért nem vagyok annyira optimista, mint az előadók, mert ugyan kutató vagyok, de nem akadémiai intézethez tartozom. Nekem egyszerűen nem fér a fejembe, hogy ennyi év után hogyan gondolhatjuk azt, hogy itt bármi Orbán Viktor akarata nélkül történhet. Ezt tükrözi leginkább az, amit Pálinkás József mondott, de mások is egyetértenek vele, hogy Palkovics egy elszabadult hajóágyú, aki csinálja, ami éppen eszébe jut, és a miniszterelnök erről az egészről nem is tehet. Itt minden, ami történik, még ha nem is Orbán Viktor személyesen találja ki, de amit csinálnak az emberei vagy bárki ebben az országban, aki függelmi viszonyban van vele, az csak az ő beleegyezésével történhet, úgyhogy én messze nem hiszem, hogy majd jobb belátásra térnek. Lehet, hogy tévedek, de én is azt gondolom, hogy nem a vagyon és az uniós források megszerzése a cél, egyszerűen az autonómia letöréséről van szó. Egyébként ha már szóba került ez, hogy ki mit tehet önállóan: amikor Medgyessy Péter harminckét évvel ezelőtt, 1987-ben megszüntette, beszántotta a Pénzügykutatósi

Intézetet, amely a Pénzügyminisztérium háttérintézete volt, akkor is ment a szöveg, hogy ez Medgyessy túlkapása volt, és forduljunk Havasi elvtárshoz, majd ő intézkedni fog. Elment egy levél Havasi elvtárshoz, hát semmi nem történt, megszűnt a Pénzügykutatósi Intézet.

Szűcs Szerintem ez iszonyúan fontos kérdés a rendszer működése szempontjából. Nem akarok mások nevében beszélni, de szerintem egyikünk sem optimista a szónak abban az értelmében, hogy azt gondolná, hogy itt most meghátrálásra lehet kényszeríteni a kormányt. Azt sem gondolhatja senki felnőtt ember, hogy Orbán Viktor személyes akaratán kívül bárki dönthetne bármiről. Viszont az egy harmadik dolog, hogy hogyan kap politikai felhatalmazást a miniszterelnöktől valaki arra, hogy egy adott területen irányítson, és hogyha azon belül ki vannak jelölve a feladatok és a felelőségek, hogy akkor ott pontosan mekkora a mozgáster, ez szerintem nem olyan egyértelmű, mintha itt mikromenedzselés zajlana. Úgy látom, hogy vannak politikailag fontos területek, ahol nem lehet semmit csinálni, egy vesszőt nem lehet a mondatban odatenni anélkül, hogy arra ne figyelnének, és van, ahol meg elképesztő méretű társadalmi területek rá vannak bízva emberekre, és azok évekig elműködgetnek, merthogy a vezetőjüknek nagyon erős a politikai felhatalmazása. Nekem az a benyomásom, hogy most Palkovics miniszter kapott egy ilyen felhatalmazást, és az, amit látunk, nagyrészt abból következik, hogy aki ilyen felhatalmazást kap, az egyrészt mennyire széles felhatalmazást kapott, másrészt, hogy ő

maga hogy tud ezzel élni. Ő így tud ezzel élni.

Molnár György Az MTA Közgazdasági és Regionális Tudományi Kutatóközpontban dolgozom kutatóként, tehát érintett is vagyok. Három megjegyzést tennék, az első kapcsolódik ahhoz, amit Várhegyi Éva mondott: szerintem itt semmi másról nincs szó, mint a centralizáció logikájáról. Tőlem a nyáron egy osztrák kolléga kérdezte meg: hogyhogy az Akadémia még autonóm? Azt tudtam mondani, hogy mindez csak azt tükrözi, hogy a tudomány kevésbé fontos, mint egy csomó más terület, ami már elvesztette az autonómiáját. De sorra fogunk kerülni. Ez a belső logika, ez a döntéshozatali metódus, és ez nem zárja ki, hogy vannak területek, ahol egyszemélyi felelősökre van bízva, de akkor is, ők mindent jobban tudnak, és soha semmit nem vitatnak meg, tehát nincs valódi demokratikus vita. A tudomány ezzel szemben olyan terület, ahol meritokratikus vita folyik az ügyekről a tudás alapján. A két rendszer tökéletesen ellentétes egymással.

Másrészt Palkovics technológiája a pedagógusok esetében tökéletesen működött. Semmi mást nem tett, mint egy jól bevált technológiát megpróbált alkalmazni. Szerintem nagyon nagy dolog, hogy ez a módszer az Akadémia esetében első nekifutásra nem működött, és most kapkodás van, részben emiatt. Teljesen egyetértek azzal, hogy halvány fogalma sincs arról, hogy akkor mit kéne lépnie ezek után, mert ez a jól bevált technika most nem működik.

Pócs Dániel Én is érintett vagyok, a munkahelyem az MTA BTK Művé-

szettörténeti Intézet. Bár ezt most félve mondtam, mert legutóbb egy körlevélben felhívták a figyelmünket, hogy érvényben van továbbra is az az akadémiai elnöki utasítás, hogy akadémiai munkatársak sajtónyilvános megszólaláskor a titulusukat nem használhatják, mert úgy tűnhet, minthogyha az Akadémia hivatalos álláspontját közvetítenék, de kénytelen voltam megjegyezni, mert mégiscsak a munkahelyemről van szó. Amiről eddig szó esett, az tulajdonképpen az, hogy ezt a csatát hogyan lehet legalábbis nem elveszíteni. De végiggondoltuk-e azt, hogy – miután ennek a rendszernek a logikája az, hogy veszített ügyeket sem hagy az út szélén, visszamegy érte, és utólag is megnyeri – van-e esélyünk arra, hogy ne veszítsünk? Nem is értem Palkovicsot, hová rohan, elég a jövő évi költségvetési törvényt megvárni, ahol majd egyszer csak ötmilliárdal kevesebb lesz az Akadémia fejezetében, és minden probléma megoldódik. Végiggondoltuk-e azt, mit csinálunk akkor, amikor – tegyük föl – lesz valamilyen megállapodás, valami kontroll, ami kompromisszumnak elmegy, ők is elfogadják, az Akadémia sem döglik bele, de azért ők azt nem biztos, hogy megengedhetik maguknak politikailag, hogy annyiban hagyják a dolgot. Felkészültünk arra, hogy lesz majd egy válaszcsoport, amire már nem lehet válaszunk?

Pálffy Ez sajnos benne van a pakliban. Ha ez fog történni, én állást keresek a másik diplomámmal – mert van egy levéltár szakos diplomám is. Sokaknak azonban nincs ilyen menekülőútjuk, egy csomó fiatalnak gyerekei vannak, komoly eg-

zisztenciális problémákkal, tehát itt több ezer ember kerül majd nagyon komoly veszélybe. Én alapvetően optimista ember vagyok, ez valószínűleg tükröződik a megszólalásaimból, és ha nem Palkovics a miniszter fél év múlva, akkor talán másként is alakulhat a helyzet. Látjuk, hogy most tényleg szorítva van, és rohan előre. Ez kedvezhet nekünk, hiszen két kisebb csatát már megnyertünk. Egy hónapja még egyikünk sem gondolta volna, hogy bármit is megnyerhetünk. A háborút viszont nem nyertük meg, a háború még előttünk van, és valóban, bevethetnek különleges, sokkal kegyetlenebb eszközöket is. Én erre a lehetőségre azt mondtam a külföldi kollégáimnak, hogy akkor harc lesz az utolsó csepp vérig, mint egykoron 1566-ban Zrínyi Miklós Szigetváron. Tehát akkor majd ki kell állnia a huszonöt vezető jobboldali tudósnek és kutatóintézmény-vezetőnek, és azt kell mondaniuk, hogy nem mehet így tovább, hiszen vétkesek közt cinkos, aki néma. Csak az a kérdés, hogy akkor nem lesz-e már késő.

Várad Nemrég volt a mélypont, úgy látszott, hogy két út áll előttünk: ha keményen ellenállunk, rögtön bedarálnak, ha meg nem állunk ellen, akkor négy hónap múlva darálnak be. Én azt mondom, egyáltalán nem mindegy, hogyan darálnak be. Minden rendszer eltűnik egyszer, lehet, hogy a kormány megbukik, és ha ez így lesz, vissza kell építeni az Akadémia autonómiáját. Sokkal, de sokkal könnyebb lesz visszaépíteni, ha lehet arra hivatkozni, hogy ellenálltunk. Hogy sikerül-e, nem tudom, de legalább az erkölcsi alapunk meglesz hozzá.

Szilágyi Aki időt nyer, életet nyer. Ez határozza meg a dolgozói fórum logikáját is. A másik, hogy mit csinálunk akkor, ha meglesz a visszacsapás: nos, a hídon akkor kell átmenni, amikor ott van előttünk. Harmadszor: az én munkahelyemnek, a Jogtudományi Intézetnek a Humán Tudomány Kutatóházában van a központja, mellettünk most nyílt egy nagyobb multi irodája, szemben ott van egy bank székháza. Bármelyik a jelenlegi fizetésemnél jóval nagyobb összeget keresnek helyen mint szakjogász, tehát olyan végtelen nagy félelmem nincs. És általában a kutatóhálózatban dolgozók egy vagy több diplomával rendelkező, nyelveket beszélő, szakmailag kiváló szakemberek. Nagyon rossz lenne, ha nem azzal foglalkoznánk, ami a hivatásunk, és amiről eldöntöttük fiatal felnőttként, hogy ezt a területet nem mint pusztá kenyerkeresetet, hanem mind hivatást művelnénk. De túl lehet élni úgy, hogy még mindig inkább megéri egy morális csatát megvívni és elbukni, mint elvtelen alkukba belemenni, és úgy elbukni a végén. A képlet rendkívül egyszerű: a kutatók ma Magyarországon megalázóan alacsony bérért, átlagban 190 ezer forintért dolgoznak. Teszik ezt azért, mert a kutatómunkát hivatásként élik meg. Amint megszűnik a szabad és független kutatás lehetősége, úgy fogunk dönteni, hogy éhbérért nem hagyjuk a gerincünket megroppantani. Ezt kellene szem előtt tartania az Akadémia vezetésének is a tárgyalások során.

Domány András Két apró megjegyzésem van, ami egy kicsit túlmeleg a tudományos akadémia kérdéskörén. Az egyik, hogy itt többen

elmondták, Akadémia-ellenesség van a kormányzatban. Én ezt úgy módosítanám, hogy tudományellenesség tapasztalható. Nagyon riasztó és elkeserítő. Odaraknak egy onkológusnak állítólag jó, de dilettáns amatőr történést miniszternek, aki létrehoz egy Magyarországi Kutató Intézetet egy házkezelőségi szakember vezetésével. Miközben nyilvánvalóan semmit sem olvasott el abból, amit a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének az ősmagyar ügyekkel foglalkozó kutatói írtak az utóbbi években, mert ő most ezzel a házkezelőségi emberrel akarja eldöntetni, hogy milyen volt a magyar őstörténet. A miniszterelnök képes olyan hülyeséget mondani, hogy türk nyelvünk van. Szóval ez szélesebb dolog bizonyos értelemben, mint az, hogy az Akadémia intézeteivel mi történik. Ez egy rettenetesen riasztó dolog. A másik megjegyzésem a Pócs Dániel által felvetett költségvetési elvonásra vonatkozna, mármint hogy a jövő évi költségvetést módosítanák, és így véreztetnék ki az Akadémiát. Vegyük már észre, hogy a költségvetési törvény évek óta az égvilágon semmit nem ér és nem is jelent. Korábban egy költségvetésben óriási csata dült azért, hogy mi kerül be külön sorra. Időnként még ellenzéki és kormánypárti képviselők is összefogtak egy-egy város vagy egy-egy ügy érdekében, mert aminek konkrét sora volt a költségvetésben, az benne volt, ahhoz nem lehetett hozzányúlni. Tessék most megnézni a *Magyar Közlönyt!* Hetenként három-négy száma megjelenik, jóformán nincs olyan száma, amiben ne lenne költségvetési pénzátsoportosítás milliárdos, tízmilliárdos tételekben. Csupa olyasmire, aminek nyoma sincs a költségvetési

törvényben, amiről egy árva kukkot nem mondott senki a költségvetési törvény vitája során, de az államháztartási törvényt úgy alakították át, hogy lényegében a kormány azt csinálhasson, amit akar. Érdektelen, hogy mi van a törvényben. Azt vesznek el, amit akarnak, annak adnak és annyit, amennyit akarnak.

Szűcs Tavaly nyáron, amikor az egész elkezdődött, nem sokan reagáltak arra, hogy a költségvetésben máshova kerüljön a pénzük. Én akkor azok közé tartoztam, nagyon kevesen voltunk, akik részt vettek az ez ügyben tartott momentumos tüntetésen. Lehattunk kábé 112-en. Most ott tartunk, hogy ennél politikailag aktívabbak vagyunk, ez egy meglepetés, de ha őszinték akarunk lenni, akkor kimondhatjuk: ez az első pillanattól kezdve elveszített háború. Nyilvánvalóan mindenki tudja és érzi. Ez egy olyan rendszer, ahol valakinek kétharmada van, és semmit nem tisztelnek, sem embert, sem intézményt, sem szabályt. Fölösleges is ezen bohóckodni, az alaptörvény csak egy darab papír, az összes jogszabály egy darab papír, a közlöny is csak egy darab papír, összevissza nyomtatgatnak bele dolgokat.

Ami viszont valóság, hogy politikailag az Akadémia még nem hódolt be. Ez az oka annak, hogy létezik Akadémia, és annak, hogy itt alku várható. Lehet, hogy jövőre jön a bosszú, de azt politikai szándék vezérli majd, és tényleg nem a lepapírozása lesz a fontos annak sem. Ez politikai küzdelem, és az MTA még létezik, még áll, még működik. Egy heterogén érdekű, hatalmas szervezet fönntartja a belső egységét, mert amíg van belső egysége,

addig a kormánynak partnere tud lenni, és a kormány kénytelen alku-
dozni vele. Amint ez a helyzet meg-
szűnik, az MTA is meg fog szűnni.
Pontosan tudjuk, hogy mik a határ-
idők, amikor ez szét fog esni, rész-
ben azért, mert elfogy a pénzünk,
részben azért, mert tudjuk, hogy
kik azok a szereplők, akiket ki lehet
robbantani az egységből. De addig a
politikai küzdelem becsület és idő-
nyerés kérdése is. Aki időt nyer, az
most valóban életet nyer. Lesz majd
olyan, aki majd pályát fog váltani,
és neki ehhez idő kell, mert nem
kap egyik napról a másikra állást.
Egyébként ahhoz is időt kell nyerni,
hogy a kormány kitalálja, hogy mit
akar majd csinálni ezzel a rengeteg
emberrel. Tehát nem arról van szó,
hogy naivak vagyunk meg hülyék,
és nem értjük a rendszer működé-
sét, hanem arról, hogy ez most még
nem egy illúzió, ez most egy létező,
valódi politikai küzdelem. Most még
az MTA, bár vereségre ítélt helyzet-
ben vesz részt egy háborúban, de
még áll, még harcol, és amíg harcol,
addig létezik. Abban a pillanatban,
amint meg fogjuk azt hallani, hogy
megszületett a kompromisszum, ak-
kor majd tudjuk, hogy oké, elkezdő-
dött a visszaszámlálás, és az egész-
nek vége. Mi az elmúlt hetekben,
hónapokban megpróbáltuk ezt a
folyamatot úgy lassítani, ahogy tud-
juk. Most ezt csináljuk, ezzel töltjük
az időt, de ez nem hülyeség, nem ér-
telmetlen fáradozás.

Bán Zsófia Egyetemi oktatói mi-
nőségemben vagyok itt az ELTE
Angol-Amerikai Intézetéből, és
ugyan egy-egy negyedmondattal el-
hangzott már, de azért szeretném
hangsúlyosabban kiemelni, hogy

bizony az Akadémia semmilyen
módon nem reagált annak idején
arra, hogy kancellárokat helyeztek
az egyetemekre, amivel azonnal
megszűnt az egyetemi autonómia.
Ez teljes csendben zajlott le, hozzá-
teszem, nem lehet erről az egészről
múlt időben beszélni, tehát a jelen
pillanatban is zajlik az egyeteme-
ken a leépítés. Most vagyunk túl
éppen a bölcsészkaron egy leépíté-
si hullámon, ami nagyon nagy port
vert fel házon belül. Nem látom ma
sem, hogy az Akadémia bármilyen
módon reagálna ezekre az ügyekre.
Ez nemcsak szemrehányás. De ho-
gyan lehet úgy akadémiai stratégiá-
ról beszélni vagy stratégiát építeni,
hogy az egyetemeket nem tekintik
egyenrangú partnernek, amikre
tulajdonképpen épül a tudomány
napi gyakorlata. Ezt óriási hibá-
nak, de inkább bűnnek gondolom. A
Corvinust már sikerült alapítvány-
nyá átfogalmazni, ott megszűnik az
oktatók közalkalmazotti státusza,
ez egy jelen pillanatban is zajló fo-
lyamat, de ez semmilyen módon
nem jelenik meg a diskurzusban,
amit óriási problémának látok.

A másik, hogy most mindenki ar-
ról beszél, az Akadémiának bele
kell állnia a politikai vitába. Mint-
ha egyébként bármilyen akadémi-
ának a működése politikamentesen
zajlana! Konstruálni egy olyan el-
képzelést, hogy egyébként normális
hajózási viszonyok között bármi-
lyen akadémia politikától függetle-
nül működhetne, hát azt gondolom,
hogy ez óriási csapda. Itt is sokszor
elhangzott az, hogy „mi”, és ez a „mi”
mindig nagyon exkluzív, tehát sem-
milyen módon nem értendő bele az
egyetemi szféra. Ezt óriási hibának
tartom.

Szilágyi Az Akadémiai Dolgozók Fóruma nem azonos az Akadémiával, nem azonos az Akadémia vezetésével. Ha nekünk van stratégiánk, az nincs egyeztetve az Akadémia vezetésével. Lehet mondani, hogy a dolgozói fórum megjelenése, cselekedetei ugyanannyira meglepték az Akadémia vezetését, mint a politikai szereplőket, és azt is lehet mondani, hogy nem is örült annyira nekünk. Tart attól, hogy ezek a „vademberek” tüntetni mennek az Akadémia köré, ki hallott már ilyet?! Tehát az, hogy a mi kommunikációs stratégiánk milyen, annak semmi köze nincs ahhoz, hogy az Akadémia vezetése milyen stratégiát követ ebben a diskurzusban.

Pálffy Az Akadémia rászorul az egyetemekre, hiszen az utánpótlást tőle kapjuk, az összes fiatal kutatót az egyetemektől „szívjuk fel”. Ezek egy része úgy jön hozzánk, hogy az egyetemeken dolgozók hozzák a doktoranduszaikat az akadémiai kutatóhálózatba, részben a saját pályám is így alakult. A 365 akadémikus hetven százaléka az egyetemeken dolgozik, nem a kutatóintézetekben. Annak a mintegy kétszázötven embernek már meg kellett volna szólalnia akkor az egyetemek védelmében, mert nem akadémiai dolgozóként dolgoznak az egyetemeken, nem akadémikusként, hanem egyetemi alkalmazottként. A felelősség nem az Akadémia központi vezetéséé, hanem az egyes személyeké, azoké az akadémikusoké, akik pozicionálva vannak az egyetemeken. Az Akadémiai Dolgozók Fórumában tudtommal szinte egyetlen akadémikus sincsen. Én még mindig várnám, hogy megszó-

ljaljanak az akadémikusok is, mert eddig a 365-ből körülbelül húsz szólt meg érdemben, több nem. Az Akadémia vezetése viszont bátran teljesített, ezzel szerintem mindenki egyetért. De ha nincs a dolgozói fórum, akkor most nincs ez a mostani helyzet sem. Az Akadémia akkor tudta volna érdemben befolyásolni a kancelláriarendszer bevezetését, ha mondjuk kétszáz akadémikus megszólal.

Lendvai Ildikó Legelőbb egy rövid hatalomtechnikai megjegyzés: Palkovics igazából most Orbán aktuális üdvöskéje. Ő az új Lázár, akiben a tökéletes és hatékony végrehajtót látja. Téved, ezer ok miatt téved, de ezt látja benne éppen az egyetemekkel és a közoktatással kapcsolatos sikeres lerohanásai miatt. Nem lesz ez mindig így, fogjuk még látni Palkovicsot dohányzás elleni biztostként is. Jelenleg nincs más operatíván végrehajtani képes embere, és ez a rövid távú optimizmusomat nem táplálja. A hosszú távút igen, és persze az ellenállásnak, ahogy tiszteletre méltóan elmondták, minden módon megvan az értelme.

Mik lehetnek az okok? Sok részok elhangzott, de sok minden más mellett itt azért arról van szó, hogy Orbán kurzust épít. Nem egy kormányt, két kormányt, három kormányt, hanem kurzust, szellemi, politikai, gazdasági kurzust. Először kiépítette a centralizációnak, a központosított hatalomnak minden vonását a politikában. Láttuk, mi történt az önkormányzatokkal, láttuk, mi történt az ellenzéki pártokkal, a civil szervezetekkel, ott ebben sikeres volt. Párhuzamosan ugyanezt megtette a gazdaság

alapvető ágazataiban a különböző államosításokkal, a gazdasági hűbéri rendszer kialakításával. Most ebben a kormányzati ciklusában kezdte el ezt a szellem világával, és ennyiben az Akadémia, akár mennyire is a legszimbolikusabb, legszervezettebb, legfontosabb intézmény, voltaképpen csak egy állomása a kultúrkampfnak. A kulturális területen mindez talán kevésbé intézmények, inkább személyek változtatásával tudott megmutatkozni, mert a művészet olyan, a tudomány meg intézményes. Orbán saját tudományt akar, udvari tudományt, mint ahogy lett udvari politika, udvari gazdaság, részben udvari művészet, és az udvari sajtót már nem is érdemes emlegetni. Azt szeretné, hogyha ő számolhatna el az úgynevezett nemzeti tudomány összes dicsőségével, ha lesz ilyen, ha nem. Az, hogy a társadalomtudományokra miért van szükség egy kurzusépítéshez, világos, mondani sem kell, de másfajta természettudományokra és egyebekre, műszaki tudományokra is szüksége van, azt szeretné, ha a dicsőség az övé lenne. Ezt szeretne volna a fociban is. Egyszer sikerült is neki egy darab sikeres eredményt produkálni. Erre számít, és nem többre szerintem, mondjuk, a természettudományok területén is. Valaki majd egyszer kap valami díjat, valaki egyszer kap egy európai elismerést vagy nemzetközit az általa felépített tudományos világban is, és azt akarja, hogy az az övé legyen. Hát az udvari tudomány és művészet ezer hagyománya a középkortól vagy még régebből megvan. Az a pechünk, hogy a Medicieknek jobb ízlésük volt.

Váradi Júlia Mindezek hallatán egyetlenegy kérdés maradt számomra, nagyon kíváncsi vagyok, mit gondolnak arról, hogy most a következő tárgyalásokon Lovász László meddig mehet el. Tehát hol van az a határ, amikor azt mondja, hogy na jó, akkor most fölállok, és ennyi volt?

Pálffy Most Palkovics miniszter van lépéskényszerben, Lovász elnök úr nyilvánvalóvá tette, hogy amikor az akadémiai kutatóhálózat leválasztásáról van szó, akkor ő már nem lesz tovább a Magyar Tudományos Akadémia elnöke. Szerintem ez világos narratíva. Úgy gondolom, hogy van annyira tisztességes, hogy ehhez fogja tartani magát.

P. Szűcs Julianna Tehát az optimista és a pesszimista forgatókönyv helyett most történelmet vagyunk kénytelenek dokumentálni. De egy impresszionista megjegyzést azért hadd tegyek: annyiban pesszimista vagyok, hogy nem kétséges a végjáték, csak nem biztos persze, hogy milyen súlyos a végeredmény. De azért hadd mondjak valamit: volt egyszer régen egy feketeruhás nővérmozgalom. Úgy elbukott, hogy csak na. Utána volt egy kockásinges mozgalom, az már egy kicsit kevésbé bukott el. Egyre jobban játszunk. Ezért nem mindegy, hogy Eger, Szigetvár vagy Kőszeg lesz-e ennek az akadémiai küzdelemnek a vége. A fekete ruhás nővérek és a kockásingesek mozgalmának esetében nem nagyon merült föl olyanfajta szolidaritás, ami legalább az időhúzást lehetővé tette volna. A szolidaritás most megvan, és ez az, ami az optimizmust bennem megerősíti.